

Stefan Moysa

"Christsein zwischen gestern und morgen : ein Werkbuch", Hans Bernard Meyer, Innsbruck-Wien-München-Würzburg 1975 : [recenzja]

Collectanea Theologica 46/4, 244-245

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

źródeł. Stanowisko autora jest jednak zarazem życzliwe, gdyż uważa, że wiele mogą skorzystać z tego ruchu zwłaszcza wspólnoty zakonne, które w nim odkrywają często własną tradycyjną duchowość.

Najważniejszą pozycją w książce jest bez wątpienia bardzo obszerny wywiad udzielony przez autora przedstawicielowi „Herder-Korrespondenz”. Wywiad ten jest częściowo znany w Polsce dzięki wyjątkom zamieszczonym w „Tygodniku Powszechnym”. Umiejętnie postawione pytania prowadzą autora kolejno poprzez wszystkie fazy jego życia, z którego biorą początek zarówno główne wątki teologiczne jak i założenia metody teologicznej. Teologia Rahnera była zawsze bardziej wyznaczana konkretnymi potrzebami i zewnętrznymi bodźcami niż z góry powziętym planem. Powstała bowiem ze związanej z wykładami potrzeby myślenia nad teologią szkolną oraz z konieczności rewizji niektórych pojęć teologicznych. Czynnikiem, które bardzo wyznaczały ten właśnie rodzaj pracy było zarówno wykształcenie filozoficzne odebrane u Heideggera, jak też formacja jezuicka oparta na *Cwiczeniach Duchownych*. Poza tym mamy w wywiadzie przegląd zagadnień teologicznych, którymi się autor zajmuje. Głównym tematem ukazuje się tu transcendentálna teologia antropologiczna, oznaczająca uwarunkowanie człowieka w jego myśleniu i działaniu od udzielania mu się misterium Boga w Jego absolutnej tajemnicy. Z innych tematów dochodzą do głosu łaska, jej stosunek do natury, chrystologia, przyszłość eschatologiczna i Kościół. Nie można też było pominąć zaangażowania autora w sprawę reformy struktur kościelnych zarówno na soborze, jak poza nim, przede wszystkim na synodzie katolików zachodnio-niemieckich.

Nie ulega wątpliwości, że podobnie jak wszystkie książki Rahnera również i ta mimo swoich skromnych założeń pobudzi do myślenia czytelnika, który pragnie swoją wiarę nie tylko przeżywać, ale też głębiej intelektualnie podbudować.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Hans Bernhard MEYER SJ, *Christsein zwischen gestern und morgen. Ein Werkbuch*, Innsbruck—Wien—München—Würzburg 1975, Tyrolia Verlag — Echter Verlag, s. 186.

Książka porusza pewne szczególne problemy, jakim współczesny chrześcijanin musi stawić czoło i czyni to w formie krótkich, prostych i treściwych rozważań, które nadają się szczególnie do refleksji i dyskusji.

Wśród osobistych postaw chrześcijanina przedstawionych przez autora, na szczególną uwagę zasługuje postawa nawrócenia. Należy do niej zarówno stałe zapytywanie siebie, jaki jest najgłębszy sens mojej działalności, jak też niedystansowanie się od spraw świata, ale przyjęcie za nie odpowiedzialności. Pokuta musi więc wychodzić poza sakrament, ale powinna być również z nim związana i to zarówno w formie indywidualnej, jak i społecznej w różnych nabożeństwach pokutnych.

Sporo uwagi poświęca autor również wierze chrześcijanina. Wiara zostaje przedstawiona jako wnikięcie w Boże misterium sięgające dalej niż może to uczynić nauka. Wiara niestety ulega różnym wypaczeniom. Jednym z nich jest magiczne pojmowanie modlitwy, przejawiające się w tym, że człowiek prosi Boga o bezwarunkowe spełnienie swoich próśb, przez co chce Go wrzęgnąć w swoją służbę.

Wśród problemów Kościoła na pierwszy plan wybija się sprawa zjednoczenia chrześcijan. To zjednoczenie autor uważa za możliwe tym bardziej, że na tej drodze dokonano ostatnio dużego postępu. Za główne pole pracy w tej dziedzinie uważa Meyer wspólne działanie chrześcijan w Kościele lokalnym i porozumienie się prostych wiernych ze sobą. Autor jest jednak przeciwny jakiemuś fałszywemu irenizmowi, który przejawia się między innymi w inter-

W tego rodzaju rozważaniach niepodobna było również pominąć czysto pastoralnych problemów, jak na przykład głoszenie słowa Bóżego, które powinno mieć zawsze za ośrodek Chrystusa, a za zasadę wierność urzędowi nauczycielskiemu Kościoła. Kaznodzieja nie może tylko wyklądać Pismo Święte, ale powinien jak najszerzej uwzględniać potrzeby i problemy swoich słuchaczy. Z innych problemów pastoralnych poruszanych przez autora należy wymienić dzisiejszy sens uroczystości kościelnych, współpracę kapłanów i świeckich oraz troskę o chrześcijan niepraktykujących.

Chociaż książka porusza rzeczy na ogół znane, może się jednak przyczynić do tego, aby chrześcijaninowi świeckiemu i duszpasterzowi uświadomić pewne problemy, które rzeczywiście istnieją mimo, że czasami pozostają ukryte. Pod tym względem może również w Polsce oddać duże usługi.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Anton ZIEGENAUS, *Umkehr — Versöhnung — Friede. Zu einer verantworteten Praxis von Bussgottesdienst und Beichte*, Freiburg—Basel—Wien 1975, Verlag Herder, s. 324.

Teologowie systematyczni i pastorałści poświęcają dzisiaj wiele uwagi sprawie nawrócenia i pokuty zarówno z sakramentalnego, jak i pozasakramentalnego punktu widzenia. W ogniu dyskusji znajduje się przy tym problem, czy osobiste i całkowite wyznanie grzechów kapłanowi jest rzeczywiście konieczne, skoro nie istniało ono w początkach Kościoła i dzisiaj także nie jest praktykowane przez większość niekatolickich Kościołów chrześcijańskich. Niektórzy teologowie uważają zatem, że można by przypisać wartość sakramentalną wspólnotowemu nabożeństwu pokutnemu, w którym nie ma indywidualnego wyznania grzechów, a absolucja udzielana jest tylko ogólnie wszystkim uczestnikom.

Niestety tego rodzaju próbom brakuje głębszego teologicznego zapoznania się z zagadnieniem i odpowiedniego przebadania źródeł czy choćby szerszego uwzględnienia badań nad sakramentem pokuty, które dokonały się w ciągu ostatnich kilku dziesiątków lat. Autor zamierza uzupełnić ten brak i pragnie na podstawie badań historycznych określić zarówno niezmienną istotę sakramentu pokuty, jak również elementy, które ulegały modyfikacjom w ciągu historii. Dopiero bowiem na takim tle można w sposób twórczy i odpowiedzialny opracować formę praktyk pokutnych w dzisiejszym Kościele.

Ziegenaus rozpoczyna od zbadania, jak wyglądała zewnętrzna postać ekskomunikacji kościelnej i pogodzenia się z Kościołem w ciągu historii. Z tych badań wyprowadza wniosek, że sakrament pokuty posiada charakter eklezjalny. Zarówno bowiem zobowiązanie do praktyk pokutnych, jak i pogodzenie grzesznika z Kościołem są wydarzeniami, które odbywają się w ramach instytucji kościelnej za pośrednictwem przedstawiciela posiadającego szczególne uprawnienia urzędowe i charyzmatyczne. W historycznym szkicu autor potwierdza również ogólnie przyjęty pogląd, że pierwotna pokuta nosiła charakter jednorazowy, przy czym Kościół stopniowo, ale stosunkowo dość szybko w 6-tym i 7-mym wieku przeszedł od jednorazowej pokuty kanonicznej do wielokrotnej pokuty prywatnej.

Dużo uwagi poświęca Ziegenaus postanowieniom Soboru Trydenckiego o pokucie i poddaje dyskusji wartość teologiczną poszczególnych kanonów. Niezależnie od tego, że niektóre z nich nie są dogmatami, wyraźną intencją soboru było określenie sakramentu pokuty jako aktu sądowiczego, w którym sędzia musi sprawę znać, a zatem ułyszeć indywidualne wyznanie grzechów.

Po tych historycznych rozważaniach zajmujących większość książki autor stara się określić istotę i specyfikę sakramentu pokuty. Widzi ją w sakramentalnym akcie sądowicznym, który jest zarazem ułaskawieniem grzesznika, a także sprawią uczestnictwo w tajemnicy osądzenia Chrystusa i w Jego